

אבישי בן 80

אבישי היקר, אחינו הבכור, גיסי האהוב והכה חכם, אני שמח על ההזדמנות שנתנה לי לומר מספר מלים בערב חשוב ומרגש זה כאשר אנו מציינים את יום ההולדת ה-80 שלך שהרי היום ממש הגעת לגבורות. הפנייה אלי להגיד משהו אינה פנייה טריוויאלית. אצלנו במשפחה יש היררכיה: פונים קודם כל לדבורה; משוררת מחוננת, (ועכשו גם ציירת מבטיחה) קלת מבע וזריזת עט. או לאביגיל בתנו, כותבת שנונה ומקורית של טקסטים, בעיקר דברי הספד, לא עלינו. או אפילו איתמר, חביבם של הפרופסורים בחוג לספרות באוניברסיטת תל אביב, שהשלים תואר שני בספרות בהצטיינות לא מכבר. אני אם כך נמצא בסוף הרשימה, מן ברירת מחדל שכזאת, למרות שכבר שנים רבות אני עוסק בכתיבת חוות דעת כלכליות לבתי משפט. זה כנראה לא נחשב, אולי בצדק, לעיסוק ספרותי. אבל כאשר החלטתי בכל זאת לדבר כאן נהגתי כפי שאתה לימדת אותנו לנהוג, אבישי: אל תצא ידי חובתך, אל תאלתר. שב בביתך ותחשוב, ואת אשר ברצונך לאמר, כתוב. תמיד בכתב. ועוד דבר למדתי ממך, אבישי. הישמר לך מן הטריוויאלי, השגור, המובן מאליו, שלא לאמר בנאלי או פשוט משעמם. אמור לי משהו חדש שאיני יודע, אתה משדר ללא אומר. לא דבר פשוט במקרה שלך, שהרי אתה כמעט יודע הכל, או לפחות אתה חושב שאתה יודע הכל, וברוב המקרים, אם לא בכולם, מה לעשות, אתה צודק. הרשה לי לרגע להיות מעט אישי, בניגוד למנהגי, הרי ערב מיוחד הוא הערב הזה, שונה מכל הלילות. אישי, אבל לא סנטימנטלי. אתה אבישי נולדת בדיוק היום לפני 80 שנה בבית החולים העמק בעפולה. באותם ימים, ימי המאורעות כפי שלמדנו בבית הספר, היו הדרכים בחזקת סכנה ולא ניתן היה להגיע בבטחה מקרית חיים, שבה גרו הוריך, לחיפה וכך נולדת בבית החולים בעמק בעפולה. אני נולדתי בחיפה, בבית החולים מולדה, שמונה שנים אחר כך במרץ 1947. אולי שם אמור היית אתה להיוולד. גם שנת 1947 והשנה שאחריה לא היו שנים קלות בתולדות המדינה. אתה נולדת להורים ציונים, חלוצים מתנועת העבודה, הפועל הצעיר, שעלו לארץ בשנות ה-30 של המאה הקודמת.

אני נולדתי להורים צאצאי הישוב הישן, בצפת ובירושלים שאבות המשפחה שלהם עלו לארץ, כמצוות יהודים שומרי מסורת בכל הדורות, באמצע המאה ה-19. אתה גדלת בשכונת כרם אברהם בירושלים, שעמוס עוז העניק לה חיי נצח. לאחר שאבי נפל במלחמת השחרור בחיפה, עברה אמי לתל אביב ונישאה בשנית למהנדס יוצא פולין, חרותניק שהיה פעיל אצ"ל ששהה כארבע שנים במחנה מעצר בריטי באריתריאה ובקניה.

וכך כאשר אתה גדלת בבית סוציאליסטי, אני גדלתי בבית של חרותניק, לא דבר פשוט באותם ימים. ינקתי את תודעתי כנעה מקריאת היומון חרות, ספריו של ז'בוטינסקי ובגין, והכרתי אישית את כל אחד מעולי הגרדום, הרוגי המלכות, כפי שנקראו אז, כפי שהכרתי את כל שחקני ביתר ת"א.

אבל מדי קיץ, בשנים 1953-63 היינו אמי ואני עושים את חודש אוגוסט אצל הסבתא בשכונת בית ישראל בירושלים, סבתא שלא יכולתי לתקשר אתה, שאף שנולדה בירושלים דיברה רק יידיש.

הייתי משוטט לבדי בתחום המושב הירושלמי המצומצם, בין גינת סנהדריה לשער מנדלבאום, בין בית החרושת לקרח לבית החרושת לגוזו, עולה ברגל מדי יום דרך מאה שערים לספריית בני ברית, להחליף שני ספרים ביום בהיתר מיוחד שניתן לי. עברתי כל יום ברחוב גאולה ואף הגעתי לרחוב צפניה, שבו גדלת.

למרות עברי כחרותניק הלכתי לצופים וכמוך התגייסתי לנח"ל. ולאחר הצבא כמוך בחרתי ללמוד כלכלה ופילוסופיה.

לא היה לי מושג מה זה בכלל פילוסופיה. אהבתי ספרות וקראתי הרבה אבל אולי חששתי שלימוד ספרות באוניברסיטה יקלקל את אהבת הספרות שלי, אז בחרתי בפילוסופיה. זו היתה טעות קשה.

את השנה הראשונה צלחתי איכשהו, אהבתי לקרוא את הדיאלוגים של אפלטון ואפילו מבוא ללוגיקה היה סביר.

אבל אז קרה לי דבר מופלא.

הכרתי בקורס לפילוסופיה יוונית את אשת חיקי, אהובת חיי, שבמקרה נמצאת כאן היום אתנו.

והיא סיפרה לי בגאווה על אחיה, כוכב שביט בשמי הפילוסופיה, שהנה עומד לחזור בשנה הבאה מאוקספורד, דוקטור צעיר ומבריק לפילוסופיה, בחוג שבו למדתי.

לא היתה לי ברירה, הייתי חייב להמשיך ואף ללמוד אצלך.

זוכר אני את הפגישה הראשונה בינינו בסוף קיץ 1970 כמעט לפני 49 שנים. גרתם עדנה ואתה בדירה שכורה קטנה ברחוב צדדי בבית הכרם. עדנה היתה בהריון עם מירה ואנחנו ניהלנו

ויכוח פוליטי קטן. אז עוד לא השלמתי את הדרך שעשיתי מחרות עד לפינה השמאלית ביותר של השמאל הציוני שבה אני נמצא היום. הייתי חייב להירשם לשיעור בפילוסופיה אצלך. הסמינר שנתת באותה שנה על קרל פופר והחברה הפתוחה ואויביה עשוי היה לעניין אותי, אבל הוא נועד רק לתלמידי שנה ג. וכך נאלצתי לקחת אצלך קורס בלוגיקה מודאלית, תחום שלא הכרתי אז וגם כיום ספק אם אני ממש מבין במה העניין. נאלצתי ללמוד על ההכרחי לעומת האפשרי וכן ש"אפשרי הוא מה ששלילתו אינה הכרחית לעומת הכרחי שנשללת אפשרות שלילתו". וזו רק דוגמית מהשיעור הראשון. לא ממש התחברתי לזה, אף שחשיבה אנליטית אינה זרה לי. אבל איכשהו צלחתי את הקורס, את התואר בכלל ומאז עזבתי את הפילוסופיה לבלי שוב, ודבקתי בכלכלה, שהיא אמנות הקומון סנס. לא כן אתה אבישי. כמעט 60 שנה אתר רועה בשדה הפילוסופי, רועה להנאתך, תורם את חלקך ועושה חייל רב. יעידו על כך ספריך ששלושה מהם קראתי בעניין רב; מאמריך, הגותך, אכסניות שמוצעות לך, פרסים שזכית בהם בארץ ובעולם, מאמרים בכתבי עת מהמעלה הראשונה וזו רק רשימה חלקית. אכן היטבת עשות ושמן הולך לפניך ועוד אתה במלוא כוחך כותב, מחדש ומאיר דרך. ולא אצא ידי חובתי אם לא אזכיר את פעילותך הפוליטית. באומץ ובנחישות, מחוץ למחנה. כפילוסוף שאפת לשנות את העולם ולא רק לתאר אותו, כמו שאמר מרקס. על תוצאות הפעילות הזאת ומה בכלל קרה כאן במדינה, לא נרחיב הפעם, בערב חגיגי זה. אני חולק אתך אבישי, את אהבת הספרות, הפוליטיקה וגם הספורט. ואם הזכרנו ספורט אבישי, האם שמת לב שבחודש שבו הגעת לגיל 80 הגיעה קבוצתך טוטנהאם הוט ספאר לשלב שמינית הגמר בצימפיונס ליג? ולא פחות מארבע קבוצות מהפרמייר ליג הגיעו לשלב זה? הן לא יתכן שזה סתם צרוף מקרים. דבורה בכלל אומרת שהתכונה המובהקת שלך היא שאתה מחנך, איש חינוך. ספק אם זו הבחנה שתמצא לאמץ, נשמע כמו מי שמגיע בציפורניים נקיות לארוחת בקר בחדר האוכל כשכל החברים מסביבו בבגדי עבודה טבולים בבזבז. אבל אתה העמדת תלמידים הרבה. בראש וראשונה חניכך בחוות הנוער הציוני שלא שכחו אותך, את מדריךם הנערץ ובאים אליך לשאול בשלומך גם היום. שהשפעת על חייהם, כך הם אומרים. ותלמידך הרבים, אלפים, לתואר ראשון ושני ושלישי, וקולגות צעירים ועוד רבים.

אבל אני רוצה לדבר על תכונה אחרת שלך, על יכולתך המופלאה לאחוז את הרגע, לחרוץ משפט, להציע תובנה, להציג את המציאות כפי שאף אחד אחר לא יכול. זכורני לפני עשור או יותר, קראתי מאמר בניו יורק טיימס על פיסיקאי אנגלי בעל שם, פרימן דייסון, שכבר עשרות שנים נמצא בפרינסטון ב institute of advanced studies שבו שהית גם אתה מספר שנים באותם ימים.

והנה להפתעתי, מכל החוקרים המבריקים שם, ויש שם כאלו, ששוהים במכון עשרות שנים ומן הסתם מכירים היטב את פרימן דייסון, פנה העיתונאי אליך, כדי שאתה תאפיין לו את מושא הכתבה שלו ואכן יפה אפינת.

היכולת הזאת לבטא את העיקר, המאפיין, אבל הנסתר מהעין, בצורה תמציתית, מזוקקת ומקורית, מבריקה, היא מה שהופכת כל שיחה אתך לחוויה, למרות שפעמים רבות היא נושאת אופי מונולוגי.

ולכן כל עיתונאי של הניו יורק טיימס שנשלח לסקר את ישראל צריך לעבור אצלך כדי שתנהיר לו את המציאות כאן, המציאות הבלתי אפשרית להוותנו.

ועורך הניו יורקר דיויד רמניק מתקשר אליך לשמשון 28 בבקעה כדי להשיג תובנה מקורית על דונלד טראמפ שלא ימצא אותה במנהטן. ובוב סילבר המנחה, העורך המייסד של הניו יורק רוויו, נתן לך מקום של קבע באכסנייה שלו, שאיו אולי כדוגמתה.

ומיקל לואיס, כאשר רצה להבין מה בדיוק קרה שם בין טברסקי לכהנמן, היה צריך לפנות אליך כדי לקבל את ההסבר האולטימטיבי.

אני גם אוהב את חוש ההומור שלך. יבש, אירוני, ציני וסקפטי.

יש מתאם גבוה בין הומור וסקפטיציזם. ההומור הוא דרך ייחודית לתפיסת המציאות ובו בזמן גם להתגונן מפניה. שהרי הוא מלמד אותנו ששום דבר אינו קדוש או ממש חשוב, בעיקר לא אנשים ולא צריך לקחת שום דבר ברצינות תהומית.

ראיה חתרנית זאת הופכת את החיים להיות קצת יותר נסבלים.

אבל לא אאריך בזאת, זו הרי הטריטוריה שלך. אולי כשתשלים את ספרך on manipulation תרצה לכתוב ספר: what does a sense of humor mean?

וככתוב לא אוכל לסיים את דברי בלי להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו.

אתה ירושלמי מלידה, אף שלא נולדת בה, תמיד היית ותמיד תהיה בתפארה, כנאמר בתפילה. כאשר כולם עוזבים אתה נשאר כמו בשיר בדד של ביאליק שכאילו נכתב עבורך:

בְּלִים נְשָׂא הָרוּחַ, בְּלִים סָחַף הָאוֹר,

שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת-בְּקֶר חִיִּיהֶם הִרְנִינָה;

וְאֲנִי, גּוֹזֵל רֶךְ, נִשְׁתַּחֲוִיתִי מִלֵּב

תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה.

דר' מאיר אמיר ושות'
 ייזום, תכנון, ניהול
 וייעוץ כלכלי בע"מ

Dr. Meir Amir & Co.
 Economic planning, management
 & consulting Ltd

בְּדָד, בְּדָד נְשָׂאֲרֵתִי, וְהִשְׁכִּינָה אֶף-הִיא
 כִּנְף יְמִינָה הַשְּׂבִינָה עַל-רֵאשֵׁי הַרְעִידָה.

כולם נשא הרוח ואת כולם סחף האור לתל אביב, ואתה כחיל עיקש נותרת אחרון על ההר
 מסרב להאמין שהקרב כבר תם והוכרע, הוכרע לרעתנו, ואנו המפסידים.
 הצבעונים קמלו כבר מזמן, אבישי, ואנו "איבדנו כל אשר יקר היה ולא ישוב עוד לעולם" כפי
 ששרנו אי אז.

אם כך הוא הדבר אבישי, דבוק במקומך כאשר חפצת ואנו אוהביך נעלה אליך לרגל, אליך ולא
 לירושלים, כדי לשחר את פניך, להנות מאורך ולשמוע את אשר בפיך, כזה ההלך הנודד במדבר
 יגע וצמא ומגיע אלי באר מים חיים.

22 מרץ 2019